

способностей, но и уровень нравственного и духовного воспитания. Поэтому учитель должен соответствовать высоким показателям психолого-педагогического мастерства.

Ключевые слова: физическая культура, педагогическое мастерство, профессиональная компетенция.

Andrey Gerasymchuk, Yevgeniy Frankiv, Yevstakhiy Frankiv, Yevgeniy Onysko. Pedagogical and Psychological Aspects of Forming a Professional Competence of Physical Culture Teachers. Discussed various preparation aspects of future teachers of physical culture to educational activities. In modern conditions a teacher performs and combines many roles that require not only professional competence, pedagogical skills but also psychological preparedness. A set of objective and subjective characteristics are necessary foundation for young professionals because the level of physical education of students, physical abilities, but also the level of moral and spiritual education depend on them all. Therefore, the teacher must meet the high level of psychological-pedagogical skills.

Key words: physical education, teaching skills, professional competences.

УДК 378:796

Володимир Дручик

Методологічні підходи до проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберігальних технологій у старшій школі

Луцький інститут розвитку людини Університету "Україна" (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. У Державній програмі "Вчитель" (2002) зазначається, що "потребує відновлення зміст педагогічної освіти, відносно забезпечення випереджаючого напрямку підготовки педагогічних працівників, оптимального співвідношення між професійно-педагогічною, фундаментальною й соціально-гуманітарною підготовкою вчителя" [3, 112].

У 2011 р. уряд ухвалив розпорядження від 27 квітня 2011 р. "Про заходи щодо підготовки та проведення в Україні у 2012 році року спорту та здорового способу життя". Цим документом погоджено план дій щодо підготовки й реалізації спортивних заходів та оздоровчих програм. Прийняття розпорядження Кабінету Міністрів дасть змогу запровадити комплексну взаємодію державних органів виконавчої влади та громадських організацій щодо створення відповідних умов для підготовки та проведення в Україні заходів із відзначення року спорту та здорового способу життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. У психолого-педагогічній літературі приділяється значна увага теоретико-методологічним основам зміцнення та збереження здоров'я (М. М. Амосов, Г. Л. Апанасенко, І. І. Брехман, О. Д. Дубогай, В. П. Казначеев, Ю. П. Лисицин), педагогічним аспектам забезпечення здоров'я людини в системі освіти (Н. А. Голиков, Г. К. Зайцев, В. В. Колбанов, Л. П. Сущенко, О. В. Ткаченко), психологічним основам здоров'я й здоров'язбереження (Б. С. Братусь, О. Р. Калітєєвська, Г. С. Никифоров). Розроблено педагогічну концепцію здоров'я (Г. Н. Сериков).

Із позицій сьогодення науковці розробляють та впроваджують у практику освітні здоров'язберігальні технології, які є, з одного боку, сукупністю прийомів, форм і методів організації навчання з використанням засад здоров'язбереження (М. М. Безруких, О. З. Пужаєва, Т. М. Резер, І. Ю. Соколова, І. В. Чупаха) і, з іншого – якісну характеристику будь-якої педагогічної технології (Н. К. Смирнов).

Актуальність дослідження зумовлена тим, що для нинішнього рівня розвитку фізичної культури й спорту в Україні характерна, на думку С. В. Мединського, "напружена ситуація у кадровому забезпеченні, що відзначається розбалансованістю між обсягами підготовки та реальними потребами у фахівців із фізичної культури й спорту, відставанням змісту їх підготовки від реальних потреб і запитів часу. Для цього потрібно затвердити нормативи кадрового забезпечення галузі фізичної культури та спорту, удосконалення порядку ліцензування й акредитації закладів, які готують фахівців цієї галузі; визначити пріоритетні напрями фундаментальних і прикладних досліджень у сфері фізичної

культури й спорту та сприяти виконанню відповідного зведеного плану науково-дослідної роботи; створити у вищих навчальних закладах мережу проблемних науково-дослідних лабораторій, центрів із фізичної культури та спорту, забезпечити їх сучасною апаратурою й обладнанням” [5, 66].

Завдання дослідження – проаналізувати психолого-педагогічну літературу та інформацію з мережі Інтернет, розкрити методологічні підходи до проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та інформації з мережі Інтернет дав змогу розкрити методологічні підходи до проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі.

Робота виконана відповідно до плану НДР Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. До методологічних підходів віднесено такі, як аксіологічний, діяльнісний, індивідуальний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований та системний. Розкриємо їх значення для підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі.

Аксіологічний підхід (В. С. Бігун, Г. А. Бондарук, А. О. Фальковський та ін.) указує на формування в студента системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають його ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини й професіонала. В. С. Бігун зазначає, що “аксіологія – це філософська теорія або вчення про цінності, їх сутність і природу, типи й значення, яка з’ясовує якості та властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби, інтереси і бажання людей” [2, 11]. Формами розвитку аксіологічної думки стали різні традиції, напрями, школи, підходи до розв’язання аксіологічних проблем тощо. В. С. Бігун вважає, що “прийнято виокремлювати чотири основні групи проблем, зокрема, щодо: 1) природи цінності (розглядається крізь призму причин оцінювання); 2) типів цінності (найчастіше розрізняють сутнісні, або “врожені”, та інструментальні (контрибутивні) цінності); 3) критеріїв цінності (розглядаються під впливом теорій психології й логіки); 4) метафізичного статусу цінності (вирішується в контексті відношень цінності до фактів, буття, даності (Sein) та належності (Sollen); людського ціннісного досвіду; або незалежної від людини реальності – на засадах суб’єктивізму, логічного об’єктивізму й метафізичного об’єктивізму)” [2, 11].

У процесі експериментальної роботи встановлено, що використання *діяльнісного підходу* (М. С. Гавдис, Р. В. Кельбас, І. С. Нестеренко, Ф. В. Резакова та ін.) є результативним на такій психолого-педагогічній основі, яка дає можливість формувати готовність майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі, що представляє гармонійну єдність структурних компонентів цієї готовності; визначити етапи й зміст підготовки на основі єдності актуального та потенційного суб’єктного досвіду студентів; формувати в студента позиції суб’єкта власної діяльності, що розширює можливості в оволодінні психолого-педагогічними знаннями й практичними вміннями здоров’язберігальної діяльності, орієнтованої на самостійне ухвалення рішень про вибір здоров’язберігальних технологій; включення в навчальний процес активних форм і методів навчання, що забезпечують глибоке оволодіння професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, які формують стійку позитивну мотивацію на майбутню професійну діяльність у старшій школі.

Індивідуальний підхід (Л. М. Дибкова, О. Л. Кононко, В. В. Фомін й ін.) дав змогу при організації процесу навчання у вищій школі діагностувати та визначати пізнавальні й особистісні можливості кожного студента, вибирати відповідні цим особливостям форми та методи навчання, урахувати їх у процесі педагогічної взаємодії викладачів і студентів. Уважаємо, що парадигма освіти XXI ст. спрямована на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в поєднанні з особистісним розвитком кожного студента. Л. М. Дибкова вказує, що, “лише розглядаючи кожного студента як індивідуальність, яка має лише їй властиві особистісні риси та якості, можна адекватно організувати навчальну діяльність, підібрати необхідні педагогічні методи й прийоми для розвитку його як особистості та підвищення результатів навчання й, відповідно, для ефективнішого формування професійної компетентності” [4, 3]. На думку автора, “лише розглядаючи кожного студента як окрему особистість, що має унікальний, властивий лише їй набір індивідуальних особливостей, можна коригувати прояв тих чи інших позитивних якостей і зменшувати рівень негативних, ефективно застосовувати відповідні педагогічні технології” [4, 11].

Із позицій *компетентнісного підходу* (С. Р. Гидрович, Н. Н. Двудличанська, С. О. Касярум, Л. В. Михенко, Л. В. Черній та ін.) підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберігальних технологій у старшій школі є результативно-цільовою основою професійної освіти, що розглядається через сукупність спеціальних компетенцій, необхідних для професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури. Процеси модернізації вітчизняної системи вищої професійної освіти свідчать про зміну освітньої парадигми й націленості на побудову національної системи вищої професійної освіти адекватною цивілізованому рівню свого прогресу та існування. Як уважає І. О. Бавтрюков, компетентнісний підхід до структурно-змістової сторони вищої професійної освіти спричинив зміни якості підготовки фахівців, їх мобільності, ментальності, яка дала змогу бути фізично й психологічно готовими до культуротворчої інноваційної діяльності [1, 7].

Культурологічний підхід (В. С. Болгаріна, Н. В. Сасенко та ін.) створює умови для розвитку студента як носія загальної, професійної й фізичної культури, що забезпечує його повноцінне існування в навколишньому світі та в процесі професійної діяльності.

Л. Г. Настенко вказує, що “у нинішніх умовах до особистості вчителя висувуються підвищені вимоги щодо професійних і особистісних якостей” [6, 3]. Радикальне підвищення професіоналізму в поєднанні із загальною культурою передбачає різнобічний особистісний розвиток, формування гуманістичної педагогічної позиції на основі єдності професійної, суспільно-економічної й культурологічної підготовки [6, 3]. На думку автора, “вирішення означених завдань вимагає трансформації ціннісного змісту підготовки майбутнього вчителя, переорієнтації на продуктивність, а саме: уміння вести проектну, дослідницьку діяльність; бути не тільки реципієнтом культурних цінностей, а найперше – дослідником культурно-освітніх процесів, здійснювати їх культурологічний аналіз на основі системи культурологічних знань і вмій, детермінованих гуманістичними ціннісними орієнтаціями; створювати культуротворче середовище навчання і виховання учнів” [6, 3].

Особистісно орієнтований підхід (І. Д. Бех, І. Ф. Богоявленська, О. В. Бондаревська, О. В. Іванова, Л. М. Кесаревська, Я. І. Мельниченко, Ю. А. Плотоненко, А. Л. Сембрат, О. С. Ярилова й ін.) дав змогу розглядати студента як особистість, як суб'єкта життєдіяльності, як творця власного майбутнього та як індивідуальність. Як зазначає А. Л. Сембрат, “особистісно орієнтований підхід доцільно розглядати «як важливий психолого-педагогічний принцип та методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини і на цій основі – її гармонічний розвиток в умовах існуючої освітньої системи»” [7, 57].

Системний підхід (В. М. Башкін, О. Б. Виноградова, О. Л. Кононко, Ш. А. Магомедов, В. Т. Циба та ін.) застосовувався нами для того, щоб формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберігальних технологій у старшій школі здійснювалося як єдина цілісна система, модель якої можна з ефективністю застосовувати в навчанні студентів вищих навчальних закладів.

Висновки. Такі методологічні підходи, як аксіологічний, діяльнісний, індивідуальний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований та системний, стали теоретичним підґрунтям для розробки й теоретичного обґрунтування педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберігальних технологій у старшій школі.

Перспективи подальших досліджень. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберігальних технологій у старшій школі.

Список використаної літератури

1. Бавтрюков И. А. Формирование психолого-педагогической компетентности у будущих специалистов по физической культуре и спорту : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. пед. наук : 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / И. А. Бавтрюков. – Ульяновск, 2009. – 22 с.
2. Бігун В. С. Людина в праві: аксіологічний підхід : автореф. дис. здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.12 “Філософія права” / В. С. Бігун. – К., 2004. – 19 с.
3. Державна програма “Вчитель”: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 берез. 2002 р., № 379 // Офіц. вісн. України. – № 13. – С. 109–130.
4. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. М. Дибкова ; АПН України : Ін-т вищ. освіти. – К., 2006. – 20 с.

5. Мединський С. В. Структура підготовки фахівців з фізичного виховання у США в аналогії з Україною / С. В. Мединський // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. “Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт” : [зб. наук. пр.] / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 14. – С. 66–69.
6. Настенко Л. Г. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. Г. Настенко. – К., 2002. – 22 с.
7. Сембрат А. Л. Историчний аспект особистісно орієнтованого підходу у вихованні / А. Л. Сембрат // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 14. – С. 51–57.

Анотації

Основне завдання дослідження – проаналізувати психолого-педагогічної літератури та інформацію з мережі Інтернет щодо методологічних підходів до проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі. До методологічних підходів віднесено такі підходи, як аксіологічний, діяльнісний, індивідуальний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований та системний. У статті зазначено, що ці методологічні підходи стали теоретичним підґрунтям для розробки й теоретичного обґрунтування педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров’язберігальних технологій у старшій школі.

Ключові слова: методологічні підходи, підготовка, майбутні вчителі фізичної культури, здоров’язберігальні технології, старша школа.

Владимир Дручик. Методологические подходы к проблеме подготовки будущих учителей физической культуры к внедрению здоровьесберегательных технологий в старшей школе. Основным заданием исследования было проанализировать психолого-педагогическую литературу и информацию из сети Интернет относительно методологических подходов к проблеме подготовки будущих учителей физической культуры к внедрению здоровьесберегательных технологий в старшей школе. К методологическим подходам отнесены такие подходы, как аксиологический, деятельностный, индивидуальный, компетентностный, культурологический, личностно ориентированный и системный. В статье отмечено, что эти методологические подходы стали теоретической подпочвой для разработки и теоретического обоснования педагогической модели подготовки будущих учителей физической культуры к внедрению здоровьесберегательных технологий в старшей школе.

Ключевые слова: методологические подходы, подготовка, будущие учителя физической культуры, здоровьесберегательные технологии, старшая школа.

Vladimir Druchyk. Methodological Approaches Towards the Problem of Preparation of Future Teachers of Physical Culture to Introduction Health Conservation Technologies in Senior School. The main task of the study was to analyse the psychological and pedagogical literature and information from the Internet concerning methodological approaches towards training of future teachers of physical culture to introduction of health conservation technologies in senior school. The methodological approaches include such approaches as axiological, activity approach, individual, competence, cultural, personality-oriented and systematical. The article is noting that these methodological approaches have become theoretical subsoil for the development and conceptualization of pedagogic model preparation of future teachers of physical culture to introduce health conservation technologies in senior school.

Key words: methodological approaches, preparation, future teachers of physical culture, health conservation technologies, senior school.

УДК 378:796

Наталія Іщук

Самовиховання та його роль у формуванні морально-етичних цінностей майбутніх учителів фізичної культури

Інститут проблем виховання АПН (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Сучасний освітній процес потребує педагогів із високим рівнем моральної стійкості, готових до цілісного застосування теоретичних знань, які вміють самостійно ставити педагогічні завдання щодо формування морально-етичних цінностей і творчо їх розв’язувати.